Tüp Bebek Uygulaması Caiz midir?

Günümüzde çocuk sahibi olamayan çiftlerin aşılama veya tüp bebek çözümüne gitmeleri ve bununla beraber yumurta nakli veya bazı Avrupa devletlerinde mevcut olan sperm bankalarından sperm elde etmeleri yaygındır. İslam'a göre bu gibi uygulamalara gitmek doğru mudur?

Suni aşılamanın iki çeşidi tüp bebeğin de beş çeşidi vardır. Her ne kadar memleketimizde bunların bir kısmının uygulanması yasal olarak mümkün olmasa da yurt dışında ve özellikle Kıbrıs'ta bunların birçoğu uygulanmaktadır.

Sunî Aşılama Yöntemlerinden İkisi

1. Evli olan çiftlerden erkeğin spermini alıp herhangi bir yol ile hanımının rahmine yerleştirip normal ilişki halinde olduğu gibi tohumlama yapmaktır. Bu çeşit suni aşılamaya götüren unsur erkeğin yani kocanın sperminin zayıf olup münasip olan yere ulaşamamasından kaynaklamaktadır.
2. Kocasından başka bir kimsenin spermini kadının rahmine yerleştirip tohumlama yapmaktır. Bu çeşit suni aşılamaya götüren etken ise kocanın sperminin ölü olması veya yeterli şekilde canlı hücrenin bulunmamasıdır. Yahut tamamen keyfîdir.

Tüp Bebek Yöntemleri

1. Evli olan eşlerden erkeğin spermini, kadının da yumurtasını almak suretiyle bunların yapay bir rahimde döllenmesi yani embriyo olması; münasip olan bir vakitte de bu embriyonun yumurta sahibi olan hanımın rahmine nakil olunmasıdır. Bu çeşit uygulamaya götüren unsur kadının yumurtalığıyla rahmi arasındaki kanalların tıkanık olmasıdır.
2. Erkeğin sperminin, hanımı olmayan bir başka kadının yumurtasıyla bir tüpte döllenmesi; münasip olan bir vakitte de tüpteki dölün adamın kendi hanımının yani yumurta sahibi olmayan hanımın rahmine nakil olunmasıdır. Bu çeşit uygulamaya götüren unsur evli olan eşlerden kadının yumurtalarının olmaması veya yetersiz olması lakin rahminin sağlam olmasıdır.
3. Evli olan çiftlerin haricindeki bir başka adam ve kadından elde edilen embriyonun, bu çiftin hanımının rahmine derç edilmesidir. Bu çeşit uygulamaya götüren unsur evli olan çiftlerin erkeğin sperminin ölü, kadının da yumurtasının muattal olması lakin rahminde bir problemin olmamasıdır.
4. Evli olan karı kocadan erkeğin spermini kadının da yumurtasını almak suretiyle bunların bir tüpte döllenmesi; münasip olan bir vakitte de tüpteki dölün yumurta sahibi olan hanımının rahmine değil de başka bir taşıyıcı annenin rahmine nakledilmesidir. Bu çeşit uygulamaya götüren faktör ise evli olan kadının rahminde embriyoyu taşımaya mani bir illetin olması ancak yumurtalarının sağlam olmasıdır.
5. Bu çeşit uygulama dördüncü çeşit uygulamanın aynısı olup ancak bunda, taşıyıcı anne olan kadın sperm sahibi olan adamın hanımıdır. Bu çeşit

uygulama iki hanımlı olan kişi içindir ki, birinci hanımının yumurtası kendi spermiyle döllenip ikinci hanımın rahmine yerleştirilmektedir. Buna götüren etken de yumurtası alınan hanımın rahminde, taşıyıcı anne olan hanımın da yumurtasında problem olmasıdır.

İslâm Evrensel Bir Dindir

Yukarıda beyan edilen uygulamaların hükümlerine geçmeden evvel şunu ifade etmek isterim ki; İslam dini bazılarının dediği gibi tarihsel bir din değildir, bilakis evrensel bir dindir. Yani bu şu demektir: İslamiyet bundan 14 asır önceki insanlara hitap edip ihtiyaçlarına cevap verdiği gibi günümüzün insanlarına da hitap etmekte ve ihtiyaçlarına cevap vermektedir hatta gelecek asır insanlarına da hitap edip ihtiyaçlarına ve yeni yeni uygulamalarına cevap verecektir.

Hakkında âyet-i kerîme ve hadîs-i şerîf olmayan, eski müçtehit İmamlarımızdan da hakkında bir bilgi bulunmayan birtakım yeni meseleler karşısında ehil olan kişilerin ferdî hüküm vermelerindense, ehil olan âlimlerin bir araya toplanıp ta aralarında müzakereler yapmak suretiyle bir hükme bağlamaları daha uygun görülmüştür.

Bundan dolayıdır ki yukarda beyan edilen uygulamaların hükümleri hakkında, İslam âlemindeki ilim adamlarından müteşekkil olan (**el-Mecme'u'l fıkhî**) İslam konseyi uzun müzakereler ve araştırmalar neticesi olarak 1985 tarihinde ***Umumi Hükümler ve Bu Uygulamaların Hükümleri*** diye iki temel başlık altında bir sonuca varmışlardır. Bu konuda almış oldukları kararları özetle ifade etmek isterim.

Müslüman Kadının Doktora Görünme Şartları

1. Müslüman bir kadının, aralarında cinsi birleşmenin helal olduğu kişinin haricinde herhangi bir kimsenin yanında hiçbir halde açılması caiz değildir. Ancak Şer'i şerîfin kabul ettiği meşru bir garazdan dolayı açılması caizdir.
2. Kadının kendisine eziyet veren bir hastalıktan dolayı veya cisminde tabi olmayan bir halin izalesine ihtiyacından dolayı, tedavi için kocasından başkasının yanında açılmasını Şer'i şerîf meşru bir garaz olarak itibar eder, ancak kadının bu açılması zaruret miktarıyla kayıtlanır. Mesela kolunda bil illet varsa vücudunun diğer yerlerine bakamaz.
3. Şayet kadının, İslamiyet'in meşru gördüğü şekilde kocasından başka bir kimsenin yanında açılması gerekirse; evvela bu yanında açılması gereken kimsenin Müslüman bir kadın olması, eğer mümkün değilse, ğayrı müslim olan bir kadın olması, bu da mümkün değilse kendine güvenilen Müslüman erkek tabip olması gerekir. Bu da mümkün olmadığı takdirde ğayrı müslim olan erkek olabilir. Yani bu tertibe (sıraya) riayet etmek vaciptir.

Bu işlemi yapan erkek tabiple, kendisine uygulama yapılan kadının halvette(tek başlarına bir odada) kalmaları da caiz değildir. Ya kadının kocası da orada olacak veya başka kadınlarda olacaktır.
Yukarıda geçen bu maddelerden de anlaşıldığı gibi, kadının gelişi güzel herhangi bir doktora gidip, "Doktor ile hasta arasında bir mahremiyet yoktur" diyerek rasgele sağını solunu göstermesi caiz değildir.

Tüp Bebek İçin İslami Hükümler

1. Hamile olamayan evli kadının ve bu kadının kocasının çocuğa olan ihtiyaçları, caiz olan uygulama şeklinin bu kadında uygulanmasını meşru kılan bir gayedir.
2. Yukarıda beyan edilen suni aşılamanın birinci kısmı yani evli olan çiftlerden erkeğin spermini alıp herhangi bir yol ile karısının rahmine yerleştirip tohumlama yapmak yukarıda geçen umumi şartlar doğrultusunda caizdir. Ama bu cevaz kadının hamile kalabilmesi için bu işleme ihtiyaç duyması sabit olduktan sonradır. Yani bu şu demektir: Kadın gebe normal yoldan kalabiliyorsa bir takım bahaneler ileri sürülerek bu işe teşebbüs etmek caiz değildir.
3. Yukarıda beyan edilen tüp bebeğin birinci kısmı İslam nazarında kabul olunur ki bu da: Evli olan karı kocadan erkeğin spermini, kadının da yumurtasını almak suretiyle bir tüpte döllendirmek, münasip olan bir vakitte de tüpteki dölü yumurta sahibi olan hanımının rahmine nakletmek suretiyle yapılan uygulamadır. Lakin mevzu dışındaki birtakım şüphelerden dolayı (yumurtanın veya spermin başkasıyla karıştırılması gibi) tam olarak da salim değildir. Bundan dolayı yukarıda beyan edilen umumi şartların yerine gelmesi durumunda nihai derecede bir zaruret olmadıkça buna teşebbüs etmemek lazımdır.
4. İslam konseyi, caiz olan bu iki halde doğan çocuğun nesebinin tohum sahibi olan karı kocadan sabit olduğunu ve miras gibi diğer hukukunda bunun üzerine terettüp ettiğini takrir etmiştir (karara bağlamıştır).

Yukarıda geçen diğer uygulamalar ise İslam fıkhında haramdır. Zira döllenen ceninin tohumlarının sahipleri ya karı koca değillerdir veya da taşıyıcı olan kadın, tohum sahibi olan karı kocadan yabancıdır.

Kısaca; döllenmenin üç unsuru olan sperm, yumurta ve rahmin her üçü de birbiriyle evli çifte ait olursa, tüp ve aşılama yollarıyla çocuk sahibi olmakta dinen bir mahzur yoktur.

Sprem Bankaları

Bunun aksi olan durumlarda sperm bankalarından herhangi bir sperm almak veya yabancı bir kadından yumurta almak, neslin karışıp kirlenmesine sebebiyet vermesinden dolayı dinen caiz değildir. Bu konuda: “Yumurta kadın için bir organdır, organ nakline izin varsa bunun da nakline izin verilmesi gerekir” denemez. Zira türeme ile alâkalı organların nakline kesinlikle izin yoktur. Nasip olursa ileriki sayılarda organ nakliyle alâkalı bir yazı hazırlarız.

İslam konseyi, tohumların karışması gibi ihtimallerin mevcudiyetinden dolayı, dinlerine bağlı olan kimselerin son derece zaruret olmadıkça bu işe girişmemelerini tavsiye etmiştir.

Bazı tüp bebek merkezleriyle görüşmelerimizde bu sorunu yani spermin veya yumurtanın veyahut ta embriyonun karışma ihtimallerini sorduk; cevaben Türkiye de evli olan çiftlerin haricinden sperm veya yumurta alınmasının yasak olması, dolayısıyla bunun ispatlanması durumunda ki, -bu da (dna) testiyle mümkündür- yasal işlemlere başvurulması bunun da yüklü miktarda cezayı müeyyidelere taalluk etmesinden dolayı hiç kimse buna cesaret edemez”

demişlerdir. Ancak hastanelerde yaşanan çocuk karışma haberlerinin varlığı İslam konseyinin bu konudaki haklılığını gözler önüne koymaktadır.

Zarurete Binaen Caiz Olması

Malum olan şudur ki İslam hukukunda bazı yasak olan şeyler zarurete binaen caizdir. Bundan dolayı bazı kimselerin: "Çocuk sahibi olmak zaruret midir? Tüp bebek uygulamasıyla hamile kalacak olan kadının mahrem yerlerini bu işi yapacak doktora göstermesi caiz midir? Bu zaruret sayılır mı?" diye sorularına üstadım Halil Gönenç hocamın Fetvalar adlı eserinde Muğni'l-Muhtâc kitabından naklen şöyle cevap verilmektedir:

Zaruretin çeşitleri, tarifleri vardır. Bir kısmı şunlardır:

1. Can veya organ helakinden endişe etmek.
2. Ölüm veya şiddetli hastalık veya hastalığın artmasından veya uzamasından ya da arkadaşlarından geri kalmaktan endişe etmek, zarurettir. Bu gibi hallerde kendini kurtarmak için haram olan şey helal olur.

Buna göre çocuk sahibi olmak zarurettir. Çünkü hayatta çok önem taşıyan tenasül organı hasta olursa ve onu tedavi etmek suretiyle çocuk sahibi olmak mümkün ise, ölümden sonra ikinci sırada bir zaruret meydana gelir. (Günümüz meselelerine fetvalar c:2 s:159)

Ölmüş Kocasının Spremi ile Döllenme

Yine hoca efendinin aynı eserinde: "Kadının daha önce ölmüş olan kocasının spermi ile hamile olması caiz midir değil midir?" konusunda, Muğni'l- Muhtâc ve Büceyremî kitaplarından naklen şöyle anlatılmaktadır:

Bir kadının daha önce ölmüş kocasının spermini kullanmasının mubah olup olmayacağı ve bundan hamile olduğu takdirde meydana gelen çocuğun babasının, kim olduğu hususunda ihtilaf vardır. Mâverdî'nin naklettiğine göre, bu menî inzâl halinde hürmetli ise de, idhal yani rahme konulma halinde aynı hürmete şâyân değildir. Çünkü idhal halinde meni sahibi öldüğünden, o kadının kocası sayılmaz ve ondan boşanmış sayılır. Bunun için meydana gelen çocuk da onun değildir ve vâris olamaz. Hatîbi Şirbî'nin beyanına göre ise, bu sperm zina mahsulü olmadığına göre ondan gelen çocuk, onun sahibine aittir. Aynı zamanda varistir.(Günümüz meselelerine fetvalar c:2 s:160)

Buradan da anlaşıldığı gibi tüp bebek merkezlerinde karı kocadan elde edilen embriyoların dondurularak muhafaza edilmesi daha sonradan kadının dul kalmasıyla bu embriyoların çözülüp rahmine derç edilmesi hakkındaki hüküm ulema arasında ihtilaflıdır. İhtiyatlı olan bundan kaçınmaktır.

Taşıyıcı Annenin Hükmü

Tüp bebek uygulamasında başkalarına ait sperm veya yumurta hücrelerini rahminde taşıyıp, onlar için çocuk dünyaya getiren anlaşmalı kadına taşıyıcı ana denilmektedir. Bu işlemin İslam'a göre haram olduğu yukarıda beyan edilmişti. Ancak bununla beraber şayet yapılsa, bu olayda, "Anne hamile olup çocuk doğuran mı yoksa yumurta hücresi veren kadın mıdır?" Bu konuda İslam

konseyi şöyle karar almıştır:

Başka kadının yumurtasıyla hamile kalan ve bunu rahminde taşıyan taşıyıcı annenin hükmü, doğan çocuk için sütanne hükmündedir. Zira bu çocuğun taşıyıcı annenin cisminden ve uzvundan istifadesi (kazanması), süt çocuğun, sütannesinden istifade etmesinden daha fazladır.